

KS. DOMINIK GAŁADYK SAC

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

MIESIĄC MAJ DLA DUCHOWIEŃSTWA, ŚW. WINCENTEGO PALLOTTIEGO I JEGO ŹRÓDŁA LITURGICZNE

1. Wprowadzenie. 2. Pobożność ludowa oraz pobożność liturgiczna w pierwszej połowie XIX w. w Rzymie. 3. Źródła *Miesiąca maja dla duchowieństwa*. 4. Zakończenie

Słowa kluczowe: Pallotti, miesiąc maj, duchowieństwo, pobożność maryjna, liturgia, księgi liturgiczne, źródła liturgiczne, Rzym, XIX w.

1. WPROWADZENIE

Rzymski kapłan Wincenty Pallotti na różne sposoby próbował ożywić Kościół swoich czasów, aby jak najowocniej pracował w dziele zbawienia wszystkich ludzi¹. Dlatego też jedną z przestrzeni jego działalności apostolskiej była troska o duchowieństwo. Wyrazem z troskowania ks. Pallottiego o ówczesny kler, było napisane w 1833 r. w języku włoskim dzieło, którego polski tytuł brzmi *Miesiąc maj dla duchowieństwa*. Jest to jedna z trzech książeczek napisanych przez tego kapłana, a miała służyć jako pomoc do dobrego przeżycia miesiąca maryjnego, jakim jest maj. Pozostałe dwie były skierowane odpowiednio do osób świeckich oraz do osób zakonnych. W tym artykule zostaną opisane źródła liturgiczne, z których czerpał ks. Pallotti, tworząc *Miesiąc maj dla duchowieństwa*.

¹ Wincenty Pallotti – ur. 21.04.1795 r. w Rzymie, zm. 22.01.1850 r. Świecenia kapłańskie przyjął 18 maja 1818 r. Założyciel Zjednoczenia Apostolstwa Katolickiego. Dał początek wspólnocie księży i braci – Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego (Pallotyni). Beatyfikowany 22 stycznia 1950 r. przez papieża Piusa XII, a 20 stycznia 1963 r., podczas Soboru Watykańskiego II, **papież Jan XIII** ogłosił go świętym.

2. POBOŻNOŚĆ LUDOWA ORAZ POBOŻNOŚĆ LITURGICZNA W PIERWSZEJ POŁOWIE XIX W. W RZYMIE

Miesiąc maj dla duchowieństwa został skierowany przez autora do osób przygotowujących się do stanu duchownego oraz do już wyświęconych księży. Dzieło to zaliczane jest do grupy dzieł pobożności ludowej, pobożności liturgicznej, która wpisuje się w życie Kościoła w zjednoczeniu z Chrystusem².

Różne przejawy pobożności w ramach wiary chrześcijańskiej są jakby odpowiedzią Ludu Bożego na jego potrzeby we współczesnym sobie świecie³. Pobożność zaś służy ludziom we wzroście ich wiary oraz pomaga lepiej rozumieć tajemnice katolickiej wiary. Jak pisze Joseph Ratzinger: „ubodzy i prostego serca są najcenniejszym skarbem Kościoła, a służenie ich wierze to najlepsze, co można zrobić dla jego odnowy”⁴.

Analizując historię Kościoła i świata, możemy dostrzec, że życie wiary na przestrzeni różnych epok, opierało się w pewnym stopniu „na formach pobożności ludowej, przeżywanych przez wiernych jako bardziej czytelne i zastępujące celebacje liturgiczne”⁵.

2.1. Kontekst polityczno-społeczny

Opisując pobożność ludu w Rzymie XIX w., nie można pominąć kontekstu polityczno-społecznego. Ludzie tego czasu, zafascynowani pierwszymi osiągnięciami postępu techniczno-naukowo-społecznego, inspirowani pozytywizmem, chcieli stworzyć także większy wspólny dobrobyt. Tullo Goffi, włoski badacz tamtego okresu, stwierdza, że XIX w. miał własną ideologię polityczno-nacjonalistyczną, nowy demokratyczny styl życia, życie obywatelskie niezwiązane ze strukturą kościelną, a Kościół był pozbawiony swoich tradycyjnych przywilejów i poddany wspólnemu ustawodawstwu państwowemu. Ówczesne życie wspólnoty kościelnej zostało więc zabarykadowane w celu ochrony przed liberalnymi świeckimi i socjalistycznymi wstrząsami kulturowymi⁶. W projekcie napoleońskim istniał wielki ruch na rzecz podporządkowania Kościoła państwu. Rewolucyjne ruchy XIX w. głosiły, że autentyczna i jedyna prawda „może być sformułowana tylko przez tych, którzy kwalifikują się jako wyemancypowani spod władzy magistralnej” i opiera się na całkowitej wolności⁷. Kościół, mający jasną doktrynę wiary i swoje magisterium, został zmarginalizowany i nie mógł działać tak, jak wcześniej.

Jedną z konsekwencji myśli wyzwolenczej, potwierdzone w 1810 r., było całkowite i absolutne zniknięcie, poprzez straszliwe, niesprawiedliwe i systematyczne tłumienie różnych zakonów. Idea, że obecność zakonu w społeczeństwie oznaczała pozwolenie Kościołowi na interwencję w świecką ewolucję społeczeństwa,

² Por. KL 12–13.

³ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań 2003, 9.

⁴ Por. J. Ratzinger, *O nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Opera Omnia*, t. VII/1, Lublin 2016, 503.

⁵ Por. *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii*, 9.

⁶ Por. T. Goffi, *L'Ottocento*, Bologna 2015, 12.

⁷ Por. tamże, 15.

była gwałtowna i coraz silniejsza. Owoce zamknięcia domów zakonnych możemy znaleźć w artykule Filiberto Agostiniego:

Powszechny nakaz zamknięcia domów zakonnych w 1810 r., u szczytu francuskiej fortuny, dramatycznie zredukował zakonników i zakonnice do statusu świeckiego, gwałtownie przerwał ceremonie, obrzędy i przepływy pobożności, i definitywnie przypisał kościołowi parafialnemu przywilej bycia jedynym i wyłącznym ośrodkiem kultu⁸.

Skutkiem takich działań było to, że życie religijne zostało przeniesione do parafii. Ale wszystkie trudności nie mogły powstrzymać działania Ducha Świętego, działającego w każdym momencie życia Kościoła. Tak więc od 1814 do 1848 r. widzimy przywrócenie wcześniejszych zakonów, takich jak Towarzystwo Jezusowe, które wznowiło swoje istnienie dekretem Piusa VII z 1814 r. Duchowa odnowa różnych zakonów w XIX w. była momentem dobrze wpisującym się w nowy życiodajny impuls całego Kościoła, który urzeczywistnił Boże wezwanie do bycia „solą ziemi” i „światłem świata” (por. Mt 5, 13–16).

To działanie Ducha Świętego jest widoczne w wielu nowych fundacjach zakonnych, a także wspólnotach osób świeckich. W XIX w. powstały we Włoszech 23 instytuty męskie oraz 183 instytuty żeńskie na prawie papieskim⁹. W tym czasie także ks. Wincenty Pallotti powołuje do istnienia wspólnotę księży i braci oraz osób świeckich – dziś nazywane Zjednoczeniem Apostolstwa Katolickiego¹⁰. Rozważając motywacje do zakładania nowych zgromadzeń zakonnych, a następnie ich atrakcyjność, Tullo Goffi pisze, że „rozkwit powołań zakonnych jest spowodowany przede wszystkim tym, że wspólnota kościelna wierzyła, iż życie duchowe jest bardziej właściwe zakonnikom i że cała Ewangelia jest możliwa do praktykowania tylko przez tych, którzy wykraczają poza zwykłe dobre życie świeckich”¹¹.

W pierwszej połowie XIX w. osoba świecka nie była w pełni odpowiedzialna za apostołat Kościoła katolickiego, chyba że należała do stanu duchownego bądź wspólnoty zakonnej. Jednocześnie jednak Duch Święty przynaglał świeckich, aby byli częścią misji Kościoła w wymiarze apostołskim. Wielu, którzy pragnęli poważnie zaangażować się w życie duchowe i działalność apostołską, czyniło to poprzez wstępowanie do trzecich zakonów¹². Sam św. Wincenty Pallotti, biorąc pod uwagę tylko lata od 1816 do 1825, był członkiem 26 różnych bractw, a potem, wstępując do kolejnych, uczestniczył w ich dobrach duchowych. Należy podkreślić, że każdy zapis oznaczał nie tylko uczestnictwo w dobrach duchowych danej wspólnoty zakonnej, ale także pewne obowiązki, takie jak: odmawianie różnych modlitw czy pełnienie uczynków miłosierdzia.

⁸ Por. F. Agostini, *La riforma statale della Chiesa nell'Italia napoleonica*, w: *Storia dell'Italia religiosa. L'età contemporanea*, t. 3, red. G. De Roda, T. Gregory, A. Vauchez, Roma–Bari 1995, 21.

⁹ Por. Goffi, dz.cyt., 331.

¹⁰ Zob. V. De Marco, *I santi nella Restaurazione: le nuove congregazioni missionarie e assistenziali*, w: *Storia dell'Italia religiosa. L'età contemporanea*, t. 3, red. G. De Roda, T. Gregory, A. Vauchez, Roma–Bari 1995, 35–37.

¹¹ Goffi, dz.cyt., 331.

¹² Por. tamże, 271.

2.2. Formy pobożności

Eucharystia wniosła fundamentalny wkład w rozwój duchowej pobożności ludzi. Goffi mówi, że „każdy dziewiętnastowieczny święty lub mistyk umieszczał Eucharystię w centrum swojej duchowej egzystencji”¹³.

W okresie, który analizujemy, możemy znaleźć dowody na to, że wielu pobożnych ludzi często słuchało Mszy Świętej, na przykład rodzice Wincentego Pallottiego każdego ranka chodzili na Msze¹⁴, a także błogosławiona Elżbieta Sanna (1788–1857)¹⁵, o której Angelo Michele De Spirito napisał, że „każdego ranka udawała się do bazyliki św. Piotra i innych kościołów, aby wysłuchać tyłu Mszy, ile mogła”¹⁶. Można zauważyć, że istniało pragnienie pełnego uczestnictwa w boskim życiu poprzez obecność na Mszy Świętej. Z życiorysów bł. Sanny oraz rodziców Pallottiego wiemy, że ludzie tamtego czasu uczestniczyli w adoracjach Najświętszego Sakramentu podczas 40-godzinnych nabożeństw, a także w procesjach eucharystycznych w *Corpus Domini*¹⁷.

Ludzie znali i chętnie odprawiali różne nowenny. Z historii Wincentego Pallottiego wiemy o Nowennie do Ducha Świętego, którą odprawił ze swoją matką¹⁸. W Rzymie była bardzo znana i popularna nowenna przygotowująca do Zesłania Ducha Świętego, czy też Nowenna do Niepokalanego Poczęcia, odprawiana bardzo uroczysto w bazylice Dwunastu Świętych Apostołów. Możemy sobie również wyobrazić, że to właśnie w tym sprzyjającym klimacie św. Wincenty Pallotti organizował uroczyste obchody Oktawy Epifanii.

Kolejnym formą wyrazu religijności było nabożeństwo do Najświętszego Serca Jezusa i Serca Maryi jako owoc apostołatu ks. Gaetano Errico (1791–1860), który był wielkim popularyzatorem nabożeństwa i założycielem Misjonarzy Najświętszych Serc Jezusa i Maryi¹⁹. Inną formą tego czasu było nabożeństwo do Krwi Chrystusa, propagowane przez św. Kacpra del Buffalo. Nabożeństwo do Krwi lub Serca albo Ran Chrystusa jest zawsze nabożeństwem do osoby Jezusa, Słowa Wcielonego, widzianego pod określonym kątem. Kacper del Buffalo czy Wincenty Pallotti,

¹³ Tamże, 128.

¹⁴ Por. *San Vincenzo Pallotti profeta della spiritualità di comunione*, Roma 2004, 34–35.

¹⁵ Bł. Elżbieta Sanna (23 kwietnia 1788–17 lutego 1857) – świecka współpracownica św. Wincentego Pallottiego. Urodziła się w Codrongianos (arch. Sassari) na Sardynii. Gdy miała 19 lat poślubiła Antonio Maria Porcu. Matka 7 dzieci. Po 18 latach małżeństwa została wdową. Miała ogromne pragnienie pielgrzymowania do Ziemi Świętej, wyruszyła więc w podróż i przybyła do Rzymu 23 lipca 1831 r. Tam poznała św. Wincentego Pallottiego. Zmarła w opinii świętości 17 lutego 1857 r. w Rzymie. Proces beatyfikacyjny został rozpoczęty cztery miesiące po jej śmierci. Beatyfikowana 17 września 2016 r. w Codrongianos. Por. C.M. Orlandi, *Vita della venerabile serva di Dio Elisabetta Sanna*, Rzym 1887; F. Amoroso, *La Venerabile Elisabetta Sanna, collaboratrice laica di San Vincenzo Pallotti*, Gorle 1998; A. Montonati, *Venerabile Elisabetta Sanna*, Gorle 2005, 17; J. Korycki, *Elisabetta Sanna da contadina a Beata*, Gorle 2016.

¹⁶ A. De Spirito, *Il “sesso devoto” religiosità femminile tra settecento e ottocento*, in: *Storia dell’Italia religiosa. L’età moderna*, t. 2, red. G. De Rosa, T. Gregory, A. Vauchez, Roma–Bari 1994, 470.

¹⁷ Por. *San Vincenzo Pallotti...*, dz.cyt., 119.

¹⁸ J. Kupka, *San Vincenzo Pallotti, modello di santità apostolica*, Gorle 2016, 13.

¹⁹ Por. V. De Marco, art.cyt., 36.

gdy czcili Krew Chrystusa, wchodzili w szczególną relację z Odkupicielem, ponieważ Krew reprezentowała Jego samego, który oddał swoje życie dla oczyszczenia i uwolnienia od grzechu oraz nawiązywała do miłości i posłuszeństwa wiary, z jaką On oddał siebie²⁰.

Znakami pierwszej połowy XIX w. są inne nabożeństwa wokół tajemnicy Męki Jezusa Chrystusa, a mianowicie Droga krzyżowa, Nabożeństwo do pięciu ran, godziny adoracji i kontemplacji cierpień Jezusa w intencji zadośćuczynienia, Modlitwy do siedmiu słów Jezusa na krzyżu. Oddając cześć ukrzyżowanemu Jezusowi, wyrażamy, jak miłość Boża stała się miłością nam przekazaną²¹.

Wiele świadectw pobożności ludowej tego czasu można zobaczyć na ulicach Rzymu, na przykład oglądając wizerunki Matki Bożej zawieszone na wielu budynkach. Przechodzący ludzie zatrzymywali się, aby odmówić modlitwy i oddać cześć Matce Bożej.

Z pism Pallottiego dowiadujemy się, że w pobożności ludu istniały praktyki odmawiania w kościele w każdą sobotę różańca z wysłuchaniem kazania, poświęcenia sierpnia Sercu Maryi i odprawianiu nowenny przygotowującej do święta, a także odmawiano w domach różaniec. Mając takie doświadczenie z dzieciństwa, Pallotti, jako kapłan, proponował małżonkom głęboką miłość do Matki Bożej i codzienne odmawianie różańca w rodzinie²².

Należy również podkreślić poświęcenie maja Matce Bożej. Różni autorzy napisali medytacje na ten miesiąc, aby pomóc ludziom wzrastać w wierze. Wśród nich szczególne miejsce zajmuje Wincenty Pallotti i jego trzy książki o maju.

Ludzie XIX w. chcieli pielgrzymować do Ziemi Świętej i innych miejsc związanych z życiem Jezusa Chrystusa, z pobożnością maryjną itp. W Rzymie w tym czasie pielgrzymowano do siedmiu kościołów, czyli do Bazyliki św. Jana na Lateranie, Bazyliki św. Piotra na Watykanie, Bazyliki św. Pawła za Murami, Bazyliki Najświętszej Marii Panny Większej, Bazyliki św. Wawrzyńca za Murami, Bazyliki Świętego Krzyża w Jerozolimie i Bazyliki św. Sebastiana za Murami. Ta starożytna tradycja, odnowiona przez św. Filipa Nereusza w XVI w., miała swoją kontynuację za czasów św. Wincentego Pallottiego²³.

Kolejny wpływ na codzienne życie katolików miał kult świętych i pragnienie ich naśladowania. Wystarczy pomyśleć o tym echu ze starożytności, a mianowicie o przykładzie z *Męczeństwa Polikarpa*, gdzie możemy przeczytać świadectwo opisujące, kim byli męczennicy:

Adorujemy Tego, który jest Synem Bożym, i godnie czcimy męczenników jako uczniów i naśladowców Pana z powodu ich ogromnej miłości do swego Króla i Pana. Obyśmy i my stali się ich towarzyszami i uczniami²⁴.

²⁰ Por. *San Vincenzo Pallotti...*, dz.cyt., 130.

²¹ Por. Goffi, dz.cyt., 131–136.233.

²² Zob. *Cronologia della vita di San Vincenzo Pallotti*, Roma 2018, 30.

²³ Cf. R. Pinto, *Il pellegrinaggio quaresimale delle Sette Chiese*, w: *La Gregoriana* 50 (2016), 59–60, https://www.unigre.it/sito/PUG_HG_030820150936/web/LaGregoriana/17_Pellegrinaggio_LaGregoriana50_web-18.pdf, [dostęp: 20-01-2025].

²⁴ *Martirio di Policarpo*, <https://www.monasterovirtuale.it/s-policarpo/martirio-di-spo-licarpo.html?start=1> (dostęp: 20.01.2025)..

Podsumowując, w pierwszej połowie XIX w. w Rzymie wiara katolików wyrażała się na różne sposoby. Jak przeanalizowano, istniały następujące cechy: pobożność związana z Eucharystią, nabożeństwo do Najświętszych Serc Jezusa i Matki Bożej, kult Najświętszej Maryi Panny, nabożeństwo do Męki Pańskiej, różne duchowości zakonów, naśladowanie świętych, a także ruch pielgrzymkowy. Pallotti żył pośród tego wszystkiego, z wiarą z całym ludem Bożym, ponieważ pobożność ludowa jest bardzo zależna od sytuacji egzystencjalnej, w jakiej znajdują się ludzie. Kościół, poprzez swoich szafarzy, towarzyszy wiernym w zbliżaniu się do Boga przez sakramenty, wspólne modlitwy, przepowiadanie, a także poprzez towarzyszenie duchowe, proponując różnorodność pobożności religijnej i liturgicznej.

3. ŹRÓDŁA MIESIĄCA MAJA DLA DUCHOWIEŃSTWA

W opisanym powyżej klimacie, ks. Wincenty Pallotti chce ożywiać wiarę katolików i ich zaangażowanie w działalność Kościoła. Aby to było możliwe, należy także zająć się odpowiednią formacją duchowieństwa. Pallotti, proponując kapłanom medytacje na miesiąc maj, chciał zainspirować ich do lepszego życia i większego zaangażowania w wypełnianie posługi kapłańskiej. Wszystkie skierowane do nich teksty w dziele *Miesiąc maj dla duchowieństwa* mają swoje źródła biblijne, patrystyczne i liturgiczne. Wśród tych ostatnich pierwsze miejsce zajmuje *Pontyfikał rzymski*. Autor pokazuje również, że jest dobrze zaznajomiony z Magisterium Kościoła i często cytuje je w swoim dziele.

Dzieło zostało napisane w 1833 r. Rękopis dzieła zachował się w całości i jest przechowywany w Archiwum Generalnym Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego w Rzymie. Pierwsza wersja drukowana została wydana w tym samym roku. W ciągu całego życia Pallottiego ukazało się 6 wydań, a po śmierci kolejnych 5. Już wtedy zauważono wartość i użyteczność tego dzieła do ubogacenia życia kapłańskiego oraz wzrostu owocności posługi kapłańskiej. Liczba wydań ukazuje również, że ks. Pallotti musiał być znany w środowisku rzymskim i nie tylko, skoro drugie wydanie liczyło 1500 egzemplarzy, co w tamtym kontekście historycznym było wielką liczbą i wymagało ogromnej operatywności.

Nie ma życia kapłańskiego bez liturgii i bez odniesienia do czynności liturgicznych wykonywanych przez Kościół. Mają one swój wpływ i, jak pokazuje nam Pallotti, muszą dotyczyć życia tych, którzy się modlą. Dlatego w rozważaniach maryjnych na każdy dzień maja Pallotti korzysta z testów liturgicznych.

3.1. Pontyfikał rzymski

Pierwsze miejsce wśród źródeł liturgicznych *Miesiąc maj dla duchowieństwa* stanowi łaciński *Pontyfikał rzymski* z 1596 r. Pontyfikał, czyli „księga przeznaczona dla biskupa, zawierająca opis i teksty sprawowanych przez niego czynności liturgicznych”²⁵. Pallotti używał wersji wydrukowanej w 1752 r.²⁶.

²⁵ B. Nadolski, *Pontyfikał*, w: *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, 1199.

²⁶ *Pontificale Romanum Sanctissimi D. N. Benedicti Papæ XIV iussu editum et auctum*, t. 1, Rzym 1752.

Już w pełnym tytule dzieła, które brzmi w oryginale: *Maria Immacolata Madre di Dio Regina degli Apostoli nel mese di maggio in onor suo consagrato ricorda agli ecclesiastici insigniti di qualunque ordine gli avvisi che loro dà la Chiesa dopo la ordinazione secondo il Pontificale Romano e il loro angelico ministero secondo l'appellazione delle SS. Scritture*, czytamy, że Maryja przypomina kapłanom o ostrzeżeniach udzielanych przez Kościół zgodnie z *Pontificale Romanum*. Tytuł wskazuje na liturgiczny fundament napisanych medytacji. Na końcu swojej książeczki dla duchownych Pallotti przepisał ręcznie z tego źródła napomnienia i inne teksty używane przy święceniach kapłańskich. Do tych konkretnych tekstów autor nawiązuje często w tekstach do medytacji, odnosząc teksty ze święceń do codziennego życia duchownych.

Autor nawołuje czytelnika swojego dzieła do czytania wskazań, które biskup daje przy okazji święceń niższych oraz wyższych. Odnośnie do święceń ostariatu Pallotti przypomina szczególnie następujące słowa biskupa: *Sic agite quasi rationem Deo reddituri de rebus, quæ his clavibus recluduntur*, wskazując jak ważny jest styl życia i służby w Kościele jako miejsca kultu Bożego, do którego otrzymali klucze i są odpowiedzialni za całe wnętrze świątyni.

Wraz z napomnieniem lektorów z *De ordinatione lectorum* Pallotti przypomina, że muszą być oni *Dei Verbi relatores* przed wiernymi. Autor odwołuje się także do napomnień biskupa ze święceń egzorcystatu, akolitu, subdiakonatu (pierwsze i drugie napomnienie) oraz ze święceń diakonatu, a w ostatniej części miesiąca maryjnego nawołuje czytelników do napomnień wypowiedzianych podczas święceń prezbiterów.

3.2. Mszał rzymski

Innym źródłem liturgicznym dla Pallottiego był Mszał używany do odprawiania Mszy Świętych. Każdego dnia, ten, kto dedykuje maj Maryi, jako przygotowanie do medytacji, ma pomodlić się trzema modlitwami zawartymi w Mszale. Autor korzysta z ówczesnej edycji Mszału z czasów pontyfikatu papieża Urbana VIII²⁷.

Pierwszą modlitwą zaczerpniętą z Mszału jest *Postcommunio* ze święta I klasy *In Annuntiatione B. Mariæ Virginis*, której test jest następujący: *Grátiam tuam, quæsumus, Dómine, méntibus nostris infúnde: ut, qui, Angelo nuntiánte, Christi Filii tui incarnatiónem cognóvimus; per passiónem eius et crucem, ad resurrectiós glóriam perducámur*. Pallotti proponuje tę modlitwę, ponieważ wie, że wszystko jest łaską Boga i bez Jego niebiańskiej pomocy nikt nie może wejść w tajemnice Boga. Tak jak Bóg objawił swoją wolę Maryi przez Anioła Gabriela (por. Łk 1,26–38), tak też chce ją objawić swoim sługom, jeśli otworzą swoje serca na działanie Jego łaski.

W aktualnym Mszale rzymskim dla diecezji polskich, modlitwa ta jest kolekta 4 niedzieli Adwentu oraz wspomnienia obowiązkowego Najświętszej Maryi Panny Różańcowej (7 października). Tłumaczenie polskie tej oracji zostało sformułowane

²⁷ *Missale Romanum, ex decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum, Pii V. iussu editum, et Clementis VIII. primum, nunc denuo Urbani Papæ Octavi auctoritate recognitum*, Roma 1635. Dla pogłębienia historii mszałów: C. Folsom, *The liturgical booksof the Roman Rite. A guide to the study of their typology and history*, t. 1, Napoli 2023, 127–177.

następująco: *Wszechmogący Boże, przez zwiastowanie anielskie poznaliśmy wciele nie Chrystusa, Twojego Syna, prosimy Cię, wlej w nasze serca swoją łaskę, abyśmy przez Jego mękę i krzyż, dzięki wstawiennictwu Najświętszej Maryi Panny, zostali doprowadzeni do chwały zmartwychwstania. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą życie i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków*²⁸.

Wraz z drugą modlitwą zaczerpniętą z mszału, Pallotti zachęca do prośby o łaskę pokory. Modlitwa, którą znajdziemy w części *Orationes diversae* z numerem 27 *Ad postulandam humilitatem* jako *Oratio*, jest następująca: *Deus, qui superbis resistis, et grátiam præstas humilibus: concède nobis veræ humilitátis virtútem, cujus in se formam fidélibus Unigénitus tuus exhibuit; ut numquam indignationem tuam provocémus eláti, sed pótius grátiae tuæ capiámus dona subiécti*. Mszał rzymski dla diecezji polskich zawarł tę modlitwę jako kolektę formularza 58 *Modlitwa o pokorę*, w części *Msze i modlitwy w różnych potrzebach*. Słowa tej oracji są następujące: *Boże, Ty sprzeciwiasz się pysznym, a dajesz łaskę pokornym, udziel cnoty prawdziwej pokory, jakiej przykład dał nam Twój Syn Jednorodzony, abyśmy nie obrażali Ciebie pychą, lecz poddani Tobie otrzymywali Twoje łaski. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą życie i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków*²⁹.

Trzeci ślad użycia tekstów mszalnych w dziele pobożności ludowej również pochodzi z modlitw różnych Mszału, z numeru 4, zatytułowanego *Pro omni gradu Ecclesiae*. Pallotti chce przypomnieć, że to Duch Święty uświęca cały Kościół.

Modlitwa ta jest także wielkim zaproszeniem jego braci w kapłaństwie, aby w nieustannej modlitwie pamiętali o sobie nawzajem, aby duchowni wszystkich stopni wiernie służyli Panu. Tekst tej modlitwy w języku oryginalnym jest następujący: *Omnípotens sempitérne Deus, cuius Spírítu totum corpus Ecclésiæ sanctificátur et régitur: exáudi nos pro univérsis ordinibus supplicántes; ut, grátiae tuæ múnere, ab ómnibus tibi grádibus fidéliter serviátur*. Modlitwa ta, obecna w Modlitwie powszechnej Wielkiego Piątku (3. Za wszystkie stany Kościoła), wraz z reformą Soboru Watykańskiego II uzyskała zmienione brzmienie, które jest następujące: *Omnípotens sempitérne Deus, cuius Spírítu totum corpus Ecclésiæ sanctificátur et régitur: exáudi nos pro mínistris tuis supplicántes; ut, grátiae tuæ múnere, ab ómnibus tibi fidéliter serviátur. Per Christum Dóminum nostrum*. Tłumaczenie tej modlitwy na język polski zostało sformułowane następująco: *Wszechmogący, wieczny Boże, Twój Duch uświęca całą społeczność Kościoła i nią rządzi, wysłuchaj nasze pokorne prośby za wszystkie stany Kościoła, aby dzięki Twojej łasce wszyscy wiernie Tobie służyli. Przez Chrystusa, Pana naszego*³⁰.

Użycie tych modlitw pokazuje nam sposób myślenia Pallottiego, który używał modlitw zawartych w *Missale Romanum* poza Mszą Świętą, aby wzbogacić życie i apostołat każdego kapłana. Wierzył również, że każdy kapłan, który odprawia Mszę z wielką troską i pobożnością, będzie w stanie budować i karmić modlitwami

²⁸ *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 2013 (dalej: MR 2013), 22.228'.

²⁹ Tamże, 178.

³⁰ MR 2013, 136.

nie tylko własne życie duchowe, ale także innych. Dlatego wskazał, że należy codziennie odmawiać wspomniane modlitwy.

Nie jest zatem konieczne poświęcanie się wyłącznie nabożeństwom, ale można również czerpać owoce i korzyści, używając tych samych słów, których Kościół używa każdego dnia, aby wznieść do Nieba modlitwę wszystkich we Mszy.

3.3. Brewiarz

Pallotti sięga także do tekstów zawartych w *Breviarium Romanum*, aby skomponować medytacje do *Miesiąca maja dla duchowieństwa*. Korzysta z hymnu brewiarzowego przypisanego m.in. do testów na 8 grudnia *In Conceptione Immaculata B. Mariæ Virginis*, czyli hymnu *Ave Maris Stella*. Pallotti używa tej kompozycji maryjnej, ponieważ Matka Boża – *Brama niebieska* – może prowadzić wszystkich wiernych, zwłaszcza kapłanów, do pełni ziemskiego życia, czyli do Chrystusa. Ona jako *Gwiazda* wskazuje właściwy kierunek w życiu, Jej obecność podkreśla również, że Chrystus, *Słońce Sprawiedliwości*, wkrótce wszędzie. Inny tekst obecny w brewiarzu używanym przez Świętego to hymn z Niedzieli Zesłania Ducha Świętego *Veni Creator Spiritus*.

4. ZAKOŃCZENIE

Ksiądz Wincenty Pallotti, pisząc *Miesiąc maj dla duchowieństwa*, chciał dać adresatom konkretną pomoc na nabożne przeżycie miesiąca poświęconego Matce Bożej, ale także odnowić wśród swoich współbraci duchownych ducha kapłańskiego, jaki został im udzielony wraz z przyjmowanymi święceniami niższymi oraz wyższymi. Dla autora teksty zawarte w obrzędzie święceń powinny być często rozważane przez duchownych. Sięganie do napomnień biskupa ze święceń pozwala coraz głębiej realizować zadania, jakie Bóg, przez Kościół i sakrament święceń, powierza duchownym odpowiednio do stopnia ich święceń.

Źródła liturgiczne, jakie zostały użyte przez Wincentego Pallottiego w jego dziele, pokazują, jak głęboko w jego życiu była zakorzeniona liturgia oraz modlitwa. Z nich czerpał inspirację do działalności apostołskiej w Rzymie, a przez wydawane dzieła drukiem, także i poza Wiecznym Miastem. Pallotti był przekonany, że modlitwa liturgiczna nie jest tylko obowiązkiem duchownych, ale także źródłem łaski i siły do owocnej pracy duszpasterskiej. Korzystając z tekstów *Pontyfikału rzymskiego*, czy też *Mszалу rzymskiego* ukazał jak ważne było dla niego połączenie Tradycji z codziennym życiem duchowym. Jego głębokie rozumienie wypowiedzianych modlitw liturgicznych oraz osobista pobożność przyczyniły się do wzrostu duchowego wielu kapłanów i osób świeckich.

Święty Wincenty Pallotti pozostaje inspiracją współczesnych duchownych i świeckich, zachęcając do głębokiej i żywej wiary, opartej na modlitwie i liturgii. Jego życie i dzieło przypominają, że prawdziwa służba Bogu wymaga połączenia modlitwy z działaniem, a także ciągłego dążenia do świętości poprzez codzienne

życie duchowe. A słowa papieża Jan XXIII, że Pallotti otrzymuje zaproszenie, aby wspierać ożywienie zapалу działalności duszpasterskiej, wypowiedziane podczas kanonizacji Świętego, są nadal aktualne.

BIBLIOGRAFIA

- Agostini F., *La riforma statale della Chiesa nell'Italia napoleonica*, w: *Storia dell'Italia religiosa. L'età contemporanea*, t. 3, red. G. De Roda, T. Gregory, A. Vauchez, Roma–Bari: Editori Laterza 1995, 3–23.
- Amoroso F., *La Venerabile Elisabetta Sanna, collaboratrice laica di San Vincenzo Pallotti*, Gorle: Velar 1998.
- Cronologia della vita di San Vincenzo Pallotti*, Roma: Istituto San Vincenzo Pallotti 2018.
- De Marco V., *I santi nella Restaurazione: le nuove congregazioni missionarie e assistenziali*, w: *Storia dell'Italia religiosa. L'età contemporanea*, t. 3, red. G. De Roda, T. Gregory, A. Vauchez, Roma–Bari: Editori Laterza 1995, 25–37.
- De Spirito A., *Il "sesso devoto" religiosità femminile tra settecento e ottocento*, w: *Storia dell'Italia religiosa. L'età moderna*, t. 2, red. G. De Rosa, T. Gregory, A. Vauchez, Roma–Bari: Editori Laterza 1994, 453–476.
- Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań: Pallottinum 2003.
- Folsom C., *The liturgical books of the Roman Rite. A guide to the study of their typology and history*, t. 1, Napoli: EDI 2023.
- Goffi T., *L'Ottocento*, Bologna: EDB 2015.
- Korycki J., *Elisabetta Sanna da contadina a Beata*, Gorle: Velar 2016.
- Kupka J., *San Vincenzo Pallotti, modello di santità apostolica*, Gorle: Velar 2016.
- Martirio di Policarpo*, <https://www.monasterovirtuale.it/s-policarpo/martirio-dispolicarpo.html?start=1> [dostęp: 20-01-2025].
- Missale Romanum, ex decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum, Pii V. iussu editum, et Clementis VIII. primum, nunc denuo Urbani Papae Octavi auctoritate recognitum*, Roma 1635.
- Montonati A., *Venerabile Elisabetta Sanna*, Gorle: Velar 2005.
- Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Poznań: Pallottinum 2013.
- Nadolski B., *Pontyfikał*, w: *Leksykon liturgii*, Poznań: Pallottinum 2006, 1199–1200.
- Orlandi C.M., *Vita della venerabile serva di Dio Elisabetta Sanna*, Rzym: Tipografia Tiberina di Federico Setth 1887.
- Pinto R., *Il pellegrinaggio quaresimale delle Sette Chiese*, *La Gregoriana* 50 (2016), 59–60. https://www.unigre.it/sito/PUG_HG_03O820150936/web/LaGregoriana/17_Pellegrinaggio_LaGregoriana50_web-18.pdf (dostęp: 20-01-2025).
- Pontificale Romanum Sanctissimi D. N. Benedicti Papae XIV iussu editum et auctum*, t. 1, Rzym 1752.
- Ratzinger J., *O nauczaniu Soboru Watykańskiego II. Opera Omnia*, t. VII/1, Lublin: Wydawnictwo KUL 2016.

THE MONTH OF MAY FOR THE CLERGY OF ST. VINCENT PALLOTTI AND ITS LITURGICAL SOURCES

Summary

Saint Vincent Pallotti was very dedicated to the formation of the clergy of his time. Amid the revolutionary movements in 19th-century Rome, various forms of popular and liturgical devotion were developing. As a means to help the clergy live the month dedicated to Mary, Fr. Pallotti wrote "The Month of May for the Clergy."

This article describes the liturgical sources used by St. Vincent Pallotti to write "The Month of May for the Clergy," a collection of Marian meditations addressed to the clergy and those preparing for the priesthood. It is an attempt to show how the Roman Missal, the Roman Pontifical, and the Breviary can be helpful in the spiritual development of the clergy, even beyond the liturgical context.

Key words: Pallotti, Month of May, clergy, Mary's devotion, liturgy, liturgical books, liturgical sources, Rome, XIX century

Nota o Autorze

Ksiądz **Dominik GAŁADYK SAC** – prezbiter w Stowarzyszeniu Apostolstwa Katolickiego (Pallotyni), absolwent Papieskiego Instytutu Liturgicznego w Rzymie, gdzie uzyskał tytuł licencjata kościelnego z liturgiki (2024), wikariusz Parafii Wieczery Pańskiej w Lublinie oraz uczestnik kursu teologicznego *Ad lauream* na UKSW w Warszawie. Kontakt: al. Warszawska 31, 20-803 Lublin.

ORCID ID: 0009-0007-1945-7499

Kontakt e-mail: ksiadz.pallotyn@gmail.com